

LŠDZAB
Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

Piensaimniecības nozares attīstības 2007. - 2013.gadā analīze

PROJEKTU LĪDZFINANSE
EIROPAS SAVIENĪBA

Saskaņā ar Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”
2013. gada 28. janvārī noslēgto līgumu Nr. 2013/15, aktivitāte „Nozares ekspertu ziņojumi”
Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Nozares dzīvotspējas raksturojums 2007. gada priekšvakarā

Piena ražošanas un piena pārstrādes nozare ir sadrumstalota.

Svaigpiena ražotāji ar Latvijas pārstrādes uzņēmumu piedāvāto svaigpiena iepirkuma cenu nespēj nodrošināt rentablu ražošanu.

Piena pārstrādē dominē masu produkti (piens, skābpiena produkti, siers, sviests, suliņu pulveris), kuru realizācijas cenu noteic situācija ES un pasaules tirgū, tādējādi uzņēmumi nespēj ietekmēt cenu veidošanos.

Tirgotāji diktē savus noteikumus piena pārstrādātājiem, uzliek piena produktiem nesamērīgi augstu piecenojumu, līdz ar to ir zems piena produktu patēriņš vietējā tirgū.

Piena nozare lielā mērā ir atkarīga no atbalsta maksājumiem.

Piensaimniecības nozares problēmu apraksts un uzdevumi 2007. - 2013.gada periodā

1. Problēma –

- Latvijā ir sadrumstalota pienu ražojošo saimniecību struktūra.

Uzdevums

- nākošo 4-5 gadu laikā veicināt piena ražošanas sektora pārstrukturēšanos, lai dominējošais ganāmpulku lielums būtu vismaz 50 govīs vienā saimniecībā.

Ražotāji, no kuriem pirkts svaigpiens 2012. gada decembrī

Ganāmpulka lielums	Ražotāju skaits	%	Slaucamo govju	%
Līdz 5 govīm	4425	49,9	11 267	8,5
Vairāk nekā 51 govs	476	5,4	62 787	47,3
Kopā	8868	100	132 677	100

2. Problēma

- mazās, nekomerciālās saimniecības aizņem daļu no sektorā izmantojamiem zemes resursiem, kā arī piena pārdošanas kvotas, kas vēl vairāk kavē komerciālo saimniecību sektora izaugsmi.

Fakts

- pēc reģistrēto piena kvotu īpašnieku skaita šādu saimniecību skaits krasi samazinās.

Reģistrēto piena kvotu īpašnieku skaits

Kvotu īpašnieku skaits	2006/2007	2011/2012	2013/2014	2013/2014 pret 2006/2007 %
Piegādes kvotu	21 159	10 495	8 379	40
Tiešās tirdzniecības kvotu	1 496	1 063	846	56
Kopā	22655	11558	9225	41

Piena realizācijas apjoms pa ražotāju grupām

Kvotu īpašnieki	<= 5govis	6-49 govīs	>= 50 govīs
Skaitis %	57	38	5
Piena realizācija %	8	39	53

3. Problēma: Neefektīvs piena pārstrādes **Uzdevumi:**

sektors:

3.1. Piena pārstrādes sektors ir sadrumstalots.

3.2. Piena industrijas produktu struktūrā ir nepietiekams konkurētspējīgas augstas pievienotās vērtības produkcijas apjoms.

3.3. Piena pārstrādē dominē masu produkti (piens, skābpiena produkti, siers, sviests, suliņu pulveris), kuru realizācijas cenu noteic situācija ES un pasaules tirgū, tādējādi uzņēmumi nespēj ietekmēt cenu veidošanos, tādējādi kompensējot ražošanas izmaksu paaugstināšanos.

3.4. Palielinās piena kā izejvielas īpatsvars piena produktu eksportā.

- 3.5. Sasniegt vismaz 350 tūkstošu tonnu (izteikts piena ekvivalentā) piena produktu eksporta apjomu.

- 3.6. Izstrādāt eksporta veicināšanas programmu.

- 3.7. Veicināt piena produktu patēriņu Latvijas tirgū.

- 3.8. Radīt motivāciju piena pārstrādes uzņēmumiem ražot augstas pievienotās vērtības produktus (no produkta izstrādes līdz tā ražošanai ieskaitot).

- 3.9. Veikt piena produktu attīstības Latvijas centra izveides tehniski ekonomiskā un organizatoriskā pamatojuma izstrādi.

- 3.10. Radīt motivāciju ciešākai piena pārstrādātāju un piena ražotāju sadarbībai.

Fakts

3.11. Latvijā šobrīd pienu pārstrādā 23 dažādas kapacitātes pārstrādes uzņēmumi, tas nozīmē, ka saglabājas liels uzņēmumu skaits - lielākā daļa ar ļoti mazu tirgus apjomu.

3.12. Latvijas piena un piena produktu eksports kopumā pieaudzis 3 reizes. Tomēr turpinās svaigpiena izvedums bez pievienotās vērtības (vidēji dienā uz Lietuvu izved 632 tonnas piena, 2012.gadā vidēji dienā izvestas 576 tonnas, bet 2010.gadā - 400 tonnas).

3.13. Jau 2007. gadā izstrādāts noteikumu projekts, lai veicinātu produktu ražošanu ar augstu pievienoto vērtību, bet piena produktu ražošanā būtiskas izmaiņas nav notikušas. Latvijā piena pārstrādes uzņēmumi ražo vienāda sortimenta produkciju, radot neveselīgu savstarpēju konkurenci iekšējā tirgū.

3.14. Trūkst uzņēmumu specializācijas (piemēram, visi ražo Krievijas sieru, bet katrs pēc savas receptūras), kas bieži degradē siera šķirnes nosaukumu.

3.15. Izstrādāts noteikumu projekts, lai radītu motivāciju ciešākai piena pārstrādātāju un piena ražotāju sadarbībai, bet ganāmpulku īpašnieki to nejūt. Bez tam lielākai daļai piena pārstrādes uzņēmumu pa vidu ir piena pircējs. Piena pircēji kā vienpersoniski noteica piena iepirkuma cenu, tā to dara līdz šim brīdim.

3.16. Latvijā piena produktu patēriņš ir 183 kg gadā uz katru iedzīvotāju, kas ir mazāks nekā Igaunijā (272 kg) un tomēr gandrīz divas reizes lielāks nekā vidēji pasaulē (87 kg). Visvairāk pienu patērē Somijā -375 kg.

4. Problēma - Nepietiekami efektīva piena kvalitātes valsts uzraudzība

- 4.1. Paraugus izmeklē akreditētajās laboratorijās, kuru ikdienas darba izpilde netiek uzraudzīta
- 4.2. Nav vienotas datu bāzes par visiem izmeklējumiem, kas veikti katram svaigpiena ražotājam,
- 4.3. Augsta iespējamība un uz to balstīta ražotāju pašāvēība, ka svaigpiena pircējs nopirks jebkuras kvalitātes svaigpienu, līdz ar to svaigpiena ražotājiem zūd motivācija uzlabot svaigpiena kvalitāti

Uzdevumi:

- 4.4. Visus piena pircējus uztvert kā piena aprites dalībniekus ar vienādu atbildību un uzraudzības kārtību.
- 4.5. Izveidot vienotu piena kvalitātes datu bāzi un nodrošināt pamatu tās turpmākai funkcionēšanai.
- 4.6. 2013.gada 1. jūlijā spēkā stāsies jauna piena kvalitātes vērtēšanas kārtība, kas paredz baktēriju kopskaita un somatisko šūnu kopskaita ģeometrisku vidējo rādītāju aprēķināšanu Lauksaimniecības datu centra (LDC) datubāzē (Svaigpiena kvalitātes reģistrā) un automātisku aprēķinu rezultātu izmantošanu piena pārdošanas lieguma gadījumos.

Fakts

4.7. LDC datubāzē tiek uzskaitīti piena kvalitātes rādītāji, bet tālāka darbība neseko.

4.8. Atsevišķi piena pircēji turpina ignorēt noteiktos piena kvalitātes rādītājus, iepērk prasībām neatbilstošu pienu, ja ir zemi kvalitātes rādītāji vispār neņem piena paraugus. Tādējādi tiek radīts apgrūtinājums kvalitatīvas produkcijas ražošanai. Vienlaicīgi saimniecības, kuras ražo augstas kvalitātes pienu, to nevarēs realizēt, līdzko valstī būs izpildīta piena kvota.

4.9. Piemēram, (PVD) Dzīvnieku uzraudzības daļas eksperte Una Rubīna informē presi, ka 2012.gada decembrī svaigpienu būtu aizliegts ražot 164 saimniecībās, no tām 98, vai 59,8% ganāmpulkos līdz piecām govīm, 8 saimniecības ar 50 un vairāk govīm.

4.10. Brīdinājumu par aizliegumu ražot pienu saņemt 702 piena ražotāji, kas veido 7,9 % no kopējā piena pārdevēju skaita.

4.11. Nepārraudzības ganāmpulki nenosaka individuāli katrai govij piena kvalitātes rādītājus.

4.12. Lielfermas apstākļi un slaukšanas zāles nav galvenais nosacījums, lai piens būs kvalitatīvs. Galvenais tik un tā ir cilvēks pats un viņa attieksme pret darbu.

5. Problēma – Nepietiekams Uzdevumi:

ciltsdarbs:

- 5.1. Latvijā piena pārraudzība aptver tikai 59% no visām slaucamajām govīm.
- 5.2. Latvijā piena lopkopībā strādājošās šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas un viņu īstenotās ciltsdarba programmas aptver 3% ganāmpulku.
- 5.3. Daudziem ganāmpulka īpašniekiem trūkst izpratnes par sabalansētas un ekonomiski racionālas ēdināšanas nozīmi piena ražošanas efektivitātes uzlabošanā.
- 5.4. Latvijā teles atstāj sava ganāmpulka atražošanai, līdz ar to augošo ganāmpulku īpašniekiem nopirkt Latvijā kvalitatīvas teles ir mazas iespējas.
- 5.5. Ciltsdarbs nav pietiekami orientēts uz ekonomiski izdevīgāko proteīnu ražojošo dzīvnieku īpašību izkopšanu.
- 5.6. Zems piena ražošanā iesaistīto cilvēku speciālo zināšanu līmenis ciltsdarba jautājumos, lopu barošanas un lopbarības ražošanas, kā arī ar uzņēmuma vadību un ekonomiku saistītajos jautājumos.

- 5.7. Uzlabot ciltsdarba programmas govkopībā, veicinot kvalitatīvu šķirnes dzīvnieku audzētāju organizāciju darbu.
- 5.8. Veicināt labāko Latvijas buļļu izmantošanu vaislā un kvalitatīva, Latvijas apstākļiem piemērota vaislas materiāla importu no ārvalstīm.
- 5.9. Paaugstināt piena pārraudzības efektivitāti, nodrošinot, ka tās rezultāti tiek lietderīgi izmantoti barības devu sastādīšanai, veterināro problēmu diagnosticēšanai, jaunbuļļu pārbaudei.
- 5.10. Veicināt lopbarības analizēšanu un to rezultātu lietderīgu izmantošanu (barības devas katram konkrētam dzīvniekam).

Prognoze - govju vidējais izslaukums 2010. gadā būs 7 000 kg piena

Fakts

5.11. Ciltsdarba programmas izstrādātas katrai šķirņu grupai un publiskas audzētāju organizāciju un Lauksaimniecības datu centra mājas lapā.

5.12. Izmantošanai tiek sertificēti tikai normatīvo aktu prasībām atbilstoši vaislinieki, sevišķu uzsvaru liekot uz olbaltuma saturu, atražošanas spējām un veselību. Diemžēl izmaiņas normatīvajos aktos paredz, ka turpmāk varēs izmantot arī nesertificētu vaislas materiālu. Tas neveicinās piena sastāva uzlabošanu.

5.13. Ceturtajai daļai govju netiek veikta pārraudzība, bet piemēram, Zemgales reģionā pārraudzībā ir tikai 40 % no slaucamo govju skaita. Līdz ar to, nav piena kvalitātes un ražības rādītāju izsekojamības.

Slaucamo govju skaits pārraudzībā

Gads	2007.	2010.	2011.	2013.
Govis	123 400	122000	123100	124800
t.sk.pārraudzībā	67.8%	73.9	75.1	75.8

- 5.15. Jebkuram pārraudzības ganāmpulka īpašniekam ir iespēja pasūtīt pāru atlasē plānu. To izmanto tikai ¼ daļa. Viens no iemesliem – mākslīgās apsēklošanas tehnikas nevēlas sev sarežģīt dzīvi.
- 5.16. Barības devas individuāli katram dzīvniekam sastāda apmēram 12 -15% ganāmpulku. Iemesls - ekonomē naudu lopbarības analīzēm un šāda veida pakalpojumam, neredz lietderību šādam darbam, jo nav iespējams izpildīt ēdināšanas speciālista norādījumus.
- 5.17. Tā rezultātā Latvijā vēl ir ganāmpulki, kuros govju produktivitāte ir zem katras kritikas.

Pārraudzības govju ražības rādītāji

Izslaukums	Izslaukums pa grupām							Vidēji valstī
	1000-1999	2000-2999	3000-3999	4000-4999	5000 -6999	7001 -7999	=>8000	6128
Ganāmpulki	4	41	269	1032	3157	526	203	5232
% no ganāmpulku skaita	x	0.8	5.1	19.7	60.4	10.1	3.9	x
Govis	19	628	2629	14901	65538	20681	15817	120220
% no govju skaita	x	0,5	2,2	12.4	54.5	17.2	13.2	x

- 5.18. Lai gan 2012 gadā izslaukums no govys palielinājās par 186 kg, no 7000 atpaliekam par 1406 kg un tikai 14 % ganāmpulku ir izpildījuši vīziju, ka 2010. gadā no govys jāslauc 7000 kg
- 5.19. Ganāmpulku īpašniekiem tiek piedāvāts ļoti plašs lopbarības piedevu klāsts, bez dziļāka izskaidrojuma par lietošanas sekām.
- 5.20. Jau vairākus gadus netiek uzskaitīti iemesli govju likvidēšanai, līdz ar to nevar analizēt esošo situāciju par govju brāķēšanas iemesliem.
- 5.21. Veterinārie darbinieki laukos vairāk veic kontroles funkcijas un sīkdzīvnieku ārstēšanu, bet maz ir tādu, kuri nodarbotos ar ganāmpulku atražošanas jautājumiem, pie tam vetārstu pakalpojumi ir dārgi.

- **6. Problēma** - izglītības līmenis (zināšanas).
- 6.1. 2010.gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti liecina, ka tikai 26% saimniecību vadītājiem ir augstākā vai profesionālā lauksaimnieciskā izglītība. Nozarē strādājošo vadošo darbinieku nepietiekamā izglītība kavē inovāciju un modernu tehnoloģiju ienākšanu nozarē.
- 6.2. Zemā atalgojuma un nozares prestiža dēļ jaunatne un jau esošie speciālisti ar augstāku izglītību izvēlas strādāt citās tautsaimniecības nozarēs.
- 6.3. Nav veikti pētījumi par Latvijas apstākļiem efektīvāko piena ražošanas tehnoloģiju sistēmu, kas aptver arī atbilstošu novietņu izbūvi.
- 6.4. Nav institūcijas, kas, apzinot problēmas, vajadzības un nozarei pieejamās tehnoloģijas, koordinētu un vadītu informācijas iegūvi un izplatīšanu.

Uzdevumi:

- 6.5. Lai pārvarētu augstākminētās problēmas un veicinātu lauksaimniecības konkurētspēju, ir nepieciešams nodrošināt apmācību iespējas. Turklāt, apmācībai ir jābūt sasniedzamai visā Latvijas teritorijā. Sniedzot apmācību, jāņem vērā nozares attīstības iespējas vai attiecīgā reģiona īpatnības, kā arī ražošanas attīstības tendences un inovācijas pasaulē.
- 6.6. Līdz 2008.gadam izveidot nozares kompetences centru (piensaimniecības attīstības centru), piesaistot LLKC, LLU un MPS „Vecauce” mācību ražošanas bāzi Centra vadībā.
- **Prognoze: 2010.-2011. gadā Latvijas piena ražotāji spēs ekonomiski strādāt piena tirgū ar cenu LVL 160 par tonnu piena.**

Fakts:

- 6.7. 2007.-2009. gadā veikts pētījums par jaunu tehnoloģiju un ražošanas sistēmu ieviešanas efektīvākiem risinājumiem un ieteikumiem piena ražotāju zināšanu attīstības veicināšanai. Izveidots nozares kompetences centrs jeb piensaimniecības attīstības centrs.
- 6.8. Diemžēl tas nav veicinājis plānotās prognozes piepildīšanos. Ražotāji nespēj rentabli strādāt, ja piena iepirkuma cena noslīd zem LVL 200 par tonnu piena.

Iemesli:

6.9. Piena ražošanas izmaksas ietekmē lopbarības, energoresursu, degvielas cenu kāpuma, gāzes un siltumenerģijas tarifu pieaugums, kā arī, jaunas tehnikas iegāde, fermu modernizēšana un uzturēšana.

6.10. Lielā skaitā saimniecību pašražotā lopbarība ir zemas kvalitātes un neveicina augstus izslaukumus. Graudu cena pēdējos gados ir nesamērīgi dārga.

6.11. Ganāmpulku īpašnieki stipri pārmaksā pērkot neatbilstošas lopbarības piedevas. Līdz ar to ieņēmumi par pienu nenosedz lopbarības ražošanas izmaksas.

6.12. Fermu celtniecībā tiek pieļauts ļoti daudz tehnisku kļūdu. Projektētāji vēl ir tālu no tā, lai izprastu govs prasības augstu izslaukumu ieguvei. Ekonomiskā ziņā tas atstāj negatīvu iespaidu un sadārdzina piena ražošanas izmaksas.

6.13. Nav palielinājies lopkopības nozares prestižs un lauksaimnieciskās izglītības tīkotāju skaits.

6.14. Konsultācijās par lopkopības jautājumiem parasti ir neliels apmeklētāju skaits un zems aktivitātes līmenis. Lielākā daļa ganāmpulku īpašnieku ir apātiski attiecībā uz ierosinājumiem un līdzdalību jautājumu risināšanā.

7. Problēma - piena un piena produktu tirgus attīstību kavējošie faktori.

- 7.1. Valsts un Eiropas Savienības līdzekļi, iespējams, tiek izmantoti ne efektīvākajos projektos.
- 7.2. Nevienlīdzīgi atbalsta saņemšanas nosacījumi dažādiem tirgus dalībniekiem.
- 7.3. Mazumtirdzniecības ķēdes pastiprina spiedienu uz pārstrādātājiem.

Uzdevumi:

- 7.4. Atcelt diskriminējošo normu kooperatīvām sabiedrībām un turpmāk nepiemērot paaugstinātu atbalsta intensitāti.
- 7.5. Radīt motivāciju eksportam orientētu piena produktu ražošanai.
- 7.6. Veikt grozījumus konkurences likumā, lai mazumtirdzniecības uzņēmumi nevarētu piemērot diskriminējošus līguma nosacījumus pret pārstrādes uzņēmumiem.

Fakts:

- 7.7. 2007. gadā izstrādāts noteikumu projekts nevienlīdzīgu atbalsta saņemšanas nosacījumu novēršanai kooperatīvām sabiedrībām.
- 7.8. 2007.gadā izstrādāta piena produktu eksporta veicināšanas programma.

Kopsavilkums

Pozitīvais

1. Piena ražošanas apjomi turpina pieaugt.
2. Uzlabojusies govju ģenētiskā kvalitāte un ēdināšana, līdz ar to pakāpeniski palielinās govju produktivitāte.
3. Veikta ražošanas modernizācija (uzceltas un rekonstruētas govju mītnes, tiek izbūvētas mēslu krātuves, iegādāta moderna lopbarības novākšanas un sagatavošanas tehnika).
4. Palielinājies vidējo un lielo piena ražošanas saimniecību skaits.
5. Palielinājies piena un piena produktu eksports.
6. Radīti jauni, patērētājus interesējoši piena produktu veidi..
7. Piena pārstrādei ir pietiekamas jaudas, lai palielinātu piena pārstrādes apjomus.
8. Attīstījusies kooperācija ietverot visus ķēdes posmus (piena savākšana, realizācija, pārstrāde, tirdzniecība).
9. Izveidota lauksaimniecības konsultāciju un informācijas sistēma, izveidots Lauku tīkls.

Negatīvais

- 1. Joprojām sadrumstalots piena ražošanas un pārstrādes sektors.
- 2. Atbilstošas tehnikas un ražošanas būvju trūkums lielā daļā nelielo un vidējo saimniecību.
- 3. Zems zināšanu līmenis, kvalificētu speciālistu un darbaspēka deficīts, nozarei nav prestiža, ražošanā neienāk jauni cilvēki.
- 4. Aizspriedumi pret kooperēšanos.
- 5. Lauksaimnieciski izmantojamās zemes vērtības straujš kāpums, izdevīgā biogāzes ražošana, augstās graudu un proteīna kultūru cenas samazina piensaimniecības attīstības iespējas.
- 6. Joprojām netiek nodrošināta kvalitātes prasībām atbilstoša piena kvalitāte, kas palielina piena produktu ražošanas izmaksas un neveicina uzlabojumus.
- 7. Negatīva tendence attiecībā uz olbaltuma un tauku satura īpatsvaru pienā.
- 8. Vēl aizvien, augsts piena eksporta īpatsvars bez pievienotās vērtības radīšanas.
- 9. Veikalos pieaug piena produktu cenas (Tirgotāju asociācija vairo piena produktu ražotājus, piena produktu ražotāji savukārt tirgotājus, bet cietējs paliek zemnieks).
- 10. Samazinās Latvijā ražoto piena produktu patēriņš, jo Latvijā ražotiem produktiem straujāk cenas pieaug straujāk, nekā ievestajiem.
- 11. Tikai augsti izglītots pircējs, no piena produktu marķējumiem, spēj saprast, vai produkts ir ražots no vietējas izcelsmes izejvielām, vai tikai fasēts Latvijā.
- 12. Mainīga piena iepirkuma cenu politika neveicina stabilu piena ražošanas ganāmpulku veidošanu ar vēlamu piena sastāvu.

Secinājumi:

- 1. Piensaimniecības nozares attīstību ir sekmējuši nacionālie un Eiropas Savienības atbalsta maksājumi, bet attīstība būtu bijusi straujāka, ja piensaimniecības nozare būtu saņēmusi to naudu, kāda 2007.-2013.gadam bija paredzēta.
- 2. Nav atrasti iedarbīgi līdzekļi, lai atrisinātu 2007.-2013.gada piensaimniecības nozares attīstības programmā minētās samilzušās problēmas.
- 3. Piena cenu Latvijā diktē pārstrādātājs, pārstrāde ļoti mazā segmentā ir piena ražotāju rokās, bet šo situāciju zināmā mērā ir veidojuši paši saimniecību īpašnieki.
- 4. Speciālistu prestižu, darbaspēka deficītu, kā arī nozares prestižu veido saimnieku attieksme, kura tiek pārvērsta atalgojumā, jo labs darbinieks meklē cilvēka cienīgus darba apstākļus un labu atalgojumu.
- 5. Ikvienam Latvijā ir iespēja izglītoties, saņemt kvalitatīvas konsultācijas, iesaistīties kooperatīvos, bet daudzi to uzskata par lieku naudas tērēšanu.

Priekšlikumi piensaimniecības nozares attīstībai 2014.-2020.gadā

- 1. Izvērtējot piena nozares devumu IKP struktūrā, piensaimniecībai noteikt prioritāras nozares statusu.
- 2. Visām, ar piena nozari saistītām institūcijām, problēmas turpmāk risināt kopīgi, bez sava ķēdes posma izvirzīšanas par prioritāru.
- 3. Izvērtēt, kur kopējā piena ķēdē, no saimniecības līdz veikala plauktam, veidojas vislielākie izdevumi, kā tos samazināt tā, lai vidējā piena iepirkuma cena tuvinātos ES vidējam iepirkuma cenu līmenim.
- 3. Nodrošināt Ministru kabineta noteikumu, par normatīvajiem aktiem atbilstoša svaigpiena iepirkšanu, ievērošanu. Novērst iespēju mainīt piena pircēju, piena kvalitātes neatbilstības gadījumā.
- 4. Definēt prasības piena sastāvam (olbaltums, tauku saturs, kazeīns), lai varētu veikt mērķtiecīgu govju selekciju.
- 5. Ar atbalsta maksājumiem veicināt:
 - 5.1. eksportspējīgas produkcijas ražošanu (visā ķēdes posmā no piena ražošanas saimniecības līdz patērētājam);
 - 5.2. kooperācijas attīstību, sevišķi starp mazajiem un vidējiem piena un piena produktu ražotājiem un realizētājiem;
 - 5.3. ganāmpulku ražības paaugstināšanu (atbalsta maksājumus par ciltsdarbu sākt no noteikta ražības līmeņa sasniegšanas, vai attiecīga ražības līmeņa kāpinājuma, ņemt vērā saražotā un realizētā piena attiecību);
 - 5.4. zemes un šķirnes dzīvnieku pirkšanu;
 - 5.5. jaunu cilvēku ienākšanu piena lopkopībā;
 - 5.6. apmācības un nepieciešamās konsultācijas, paredzot līdzekļus konsultāciju dienestam, ciltsdarba organizācijām.
- 6. Prasīt tirgotājiem nodrošināt Latvijā ražoto piena produktu atpazīstamību veikalu plauktos un padarīt atklātu cenu veidošanas politiku.

**Analīzi veica Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība
sadarbībā ar klientu saimniecību speciālistiem, apkopoja
Maija Brunovska**

**Paldies par
uzmanību!**